

بررسی صنعت استان کرمان با نگاهی به دوره ۵ ساله ۱۳۸۵-۱۳۸۱

نسرین خاندان*

در این مقاله سعی شده است نمای کلی صنعت استان کرمان نشان داده شود. در این راستا واحدهایی که جواز بهره‌برداری دریافت کرده و در حال تولید هستند، مورد بررسی قرار گرفته و ابتدا وضع موجود واحدهای صنعتی از نظر تعداد واحدها، سرمایه به کار رفته در آنها و اشتغال ایجاد شده توسط آنها به تفکیک گروههای صنعت و شهرستانهای استان مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته است. سپس این بررسی و مقایسه را در دوره پنج ساله ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۵ انجام داده‌ایم. تمامی آمار و اطلاعات از سازمان صنایع و معادن استان کرمان به دست آمده و پس از تنظیم جداول، جدولهای دیگری از درون آنها استخراج و تجزیه و تحلیل شده است.

واژه‌های کلیدی: گروه صنعت، واحدهای فعال، پروانه بهره‌برداری، سرمایه، اشتغال.

۱. مقدمه

فرآیند صنعتی شدن زمینه‌ساز پیشرفت اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی است. کشورهایی که از بخش صنعت خود غافل مانده‌اند در معرض خطر عقب ماندگی قرار گرفته و با اتکا به صدور کالاهای اولیه، به دلیل نوسانات قیمت این مواد، زیان بسیار زیادی خواهند دید. در کشورهای پیشرفته و توسعه‌یافته سهم بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی بسیار چشم‌گیر است. همچنین خروجی صنایع اثر انکارناپذیری بر فعالیتهای تجاری و سایر فعالیتهای اقتصادی دارد. در جهان صنعتی امروز که تولیدات صنعتی تحت تأثیر رقابتهای تنگاتنگ قرار دارد، توجه به فعالیتهای صنعتی و مکان‌یابی صنعتی برای افزایش ارزش افزوده و بهره‌وری از اهمیت بسزایی برخوردار است. بنابراین مطالعه پیرامون وضع صنعت و شناسایی استعدادهای صنعتی بالقوه یک منطقه می‌تواند زمینه‌ساز سرمایه‌گذاری سودآور در بخش صنعت باشد.

---

* کارشناسی اقتصاد نظری - رئیس گروه مطالعات اقتصادی سازمان امور اقتصادی و دارایی استان کرمان

۲. نمای کلی صنعت استان کرمان^۱

استان کرمان استانی است با ظرفیت بالای کشاورزی و همچنین به عنوان یک استان صنعتی و معدنی نیز مطرح است. این استان در سالهای اخیر با توجه به امکانات بالقوه خود از نظر موقعیت ویژه اقتصادی، معدنی و جغرافیایی، مسیر صنعتی شدن را پیموده است و در این راه همچنان گام بر می‌دارد. استقرار واحدهای صنعتی بزرگ در شهرهای بزرگ استان نشان‌دهنده رغبت نداشتن سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در سایر نقاط استان است که باید ارائه مشوق‌های سرمایه‌گذاری در مکانهای کمتر توسعه یافته مورد توجه قرار گیرد.

از صنایع مهم استان می‌توان به وجود کارخانه‌های فرآوری معدنی، کشاورزی، دامی، نساجی، الکترونیک، خودرو و نیروی محرکه، ماشین‌سازی، صنایع شیمیایی سلولزی و کانی غیرفلزی، ماشین‌آلات و ساخت تجهیزات اشاره کرد. وجود منابع غنی معدنی در این استان راه را برای سرمایه‌گذاری واحدهای صنایع تبدیلی معدنی مانند واحدهای کنستانتتره مس و روی، تیتان، فروآلیاژها (فروسلیس، فروکروم، فرومنگنز)، گندله آهن، ذوب و تغلیظ مس، سولفات‌ها، سنگ، اسلب، سیمان و نظایر آن هموار نموده است. از صنایع تبدیلی کشاورزی نیز می‌توان کنستانتتره گریپ فروت و میوه‌ها و بسته‌بندی و طبقه‌بندی خرما و پسته، خوراک دام و طیور را نام برد. فرآورده‌های لبنی، موکشی کرک و ریسندگی نیز از مهمترین فعالیت‌ها در زمینه صنایع تبدیلی دامی در استان است. در بخش صنایع ماشین‌سازی نیز فعالیت‌هایی چون خودروسازی، ساخت انواع قطعات و متعلقات خودرو، قطعات موتور سیکلت و شناورهای دریایی در استان فعال است. در صنایع شیمیایی و سلولزی می‌توان به انواع لاستیک، لوله‌های پلی اتیلن، پلی پروپیلن، پی وی سی، انواع چسب و رزین، قطعات لاستیکی و پروفیل اشاره کرد و در صنایع نساجی نیز خط تولید در زمینه فعالیت‌هایی مثل گونی پلی پروپیلن، پارچه‌های پلاستیکی، پارچه فاستونی، فرش موکت، اسفنج، منسوجات نباخته، چاپ و تکمیل، فوم ژئوتکستال فعال است. در زمینه صنایع غذایی، تولید روغن نباتی، آرد، نوشابه، سوسیس و کالباس، رب گوجه فرنگی، انواع کنسرو گوشتی و غیر گوشتی، کیک و کلوچه، شکلات و قند و در صنایع برق و الکترونیک نیز تولید انواع کابل، کنتور، تلویزیون، تابلوهای برق و کیس کامپیوتر از مهم‌ترین فعالیت‌ها هستند.

این صنایع در کنار وجود منابع سرشار معدنی، کشاورزی و نیروهای متخصص، نیروی کار ارزان و امکانات زیربنایی نظیر گاز، آب، برق، راه آهن، فرودگاههای متعدد، گمرک، مناطق ویژه اقتصادی و نزدیکی به آبهای جنوبی سهم اندکی از سرمایه‌گذاری صنعتی کشور را به خود اختصاص داده و نیاز به توجه بیشتر به گسترش فرهنگ سرمایه‌گذاری صنعتی دارد.

۱. برگرفته از گزارش عملکرد سازمان صنایع و معادن استان کرمان

۳۱ بررسی صنعت استان کرمان با نگاهی به دوره ۵ ساله ...

بخش معدن از مهم‌ترین بخشهای تأمین‌کننده مواد اولیه بخش صنعت کشور محسوب می‌شود و ذخایر معدنی به عنوان یک امکان بالقوه می‌تواند نقش اساسی در توسعه استان داشته باشد. استان کرمان به دلیل وسعت زیاد و ساختار و تشکیلات زمین‌ساختی از نظر معادن متعدد و غنی دارای رتبه اول در کشور است.

در بخش‌های بعدی ابتدا وضع واحدهای فعال موجود در استان تا سال ۱۳۸۵ در گروه‌های مختلف صنعت را مورد توجه قرار داده و از نظر تعداد واحدها و سرمایه به کار رفته در آنها و اشتغال ایجاد شده در گروه‌های مختلف صنعت مقایسه‌ای انجام خواهیم داد. سپس به بررسی واحدهای بالای ۵۰ نفر کارکن خواهیم پرداخت که در برگیرنده واحدهای متوسط و بزرگ استان است.

جدول (۱) تعداد واحدها، سرمایه و اشتغال ایجاد شده توسط واحدهای صنعتی استان کرمان را نشان می‌دهد. بر اساس این جدول در مجموع ۹۹۳ واحد صنعتی تا پایان سال ۱۳۸۵ در حال بهره‌برداری بود که با سرمایه‌ای معادل ۲۰۸۵۵۹۹۱ میلیون ریال باعث اشتغال ۴۸۹۱۶ نفر شده‌اند. همان‌طور که در نمودار (۱) مشاهده می‌شود بیشترین واحدها در گروه مواد غذایی و آشامیدنیها قرار دارند. دلیل بالا بودن تعداد واحدهای صنعتی در این گروه این است که استان کرمان دارای قابلیت‌های بالای کشاورزی است به طوری که با دارا بودن ۳۳۰ هزار هکتار اراضی زراعی باغی و تولید بیش از ۸۰ نوع محصول زراعی جایگاه ممتازی را در سطح کشور به خود اختصاص داده است و از نظر مساحت باغ‌ها، رتبه اول در کشور را داراست. این گروه صنعتی با تعداد ۳۱۸ واحد تولیدی، اشتغال ۹۱۹۵ نفر را ایجاد کرده است. بزرگترین کارخانه‌ها در این گروه عبارت‌اند از مجتمع صنایع غذایی جیرفت، کارخانه روغن نباتی گلناز، شرکت زمزم، محصولات پگاه کرمان و تعداد زیادی کارخانه بسته‌بندی پسته و خرما.

پس از گروه مواد غذایی، بیشترین تعداد متعلق به گروه سایر محصولات کانی غیرفلزی با ۲۳۹ واحد تولیدی است که موجب اشتغال ۶۹۹۷ نفر شده است. وجود معادن فراوان شن و ماسه و انواع سنگهای ساختمانی و تزئینی در استان کرمان یکی از عوامل فراوانی تعداد بنگاهها در این گروه صنعتی است. یکی از بزرگترین واحدهای تولیدی در این گروه کارخانه سیمان کرمان است. ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات نیز از نظر فراوانی در رتبه سوم قرار دارد.

با توجه به ستون دوم جدول (۱) و نمودار (۲) بیشترین سرمایه مربوط به گروه استخراج کانه‌های فلزی است که با تعداد شش واحد، سرمایه ۷۸۷۰ میلیارد ریالی و اشتغال ۵۷۸۲ نفر را به دنبال داشته است. دلیل این وضع این است که در استان کرمان بیش از ۳۰ نوع ماده معدنی شناخته شده است که بیش از نیمی از آنها مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. برخی از معادن شناخته شده استان از غنی‌ترین معادن سطح کشور و شماری دیگر از کمیاب‌ترین معادن دنیا به شمار می‌آیند. از واحدهای تولیدی بزرگ در این گروه می‌توان مجتمع مس سرچشمه، شرکت سنگ آهن گل‌گهر

سیرجان، مس میدوک، زغال سنگ پابدانا، کرومیت اسفندقه و فاریاب، تیتانیوم کهنوج و کارخانه ذوب مس خاتون آباد واقع در شهرستان شهربابک را نام برد.

جدول ۱. گزارش بهره‌برداری وضع موجود واحدهای صنعتی تا سال ۱۳۸۵ استان کرمان
به تفکیک گروه صنعت

گروه صنعت	تعداد (فقره)	سرمایه (میلیون ریال)	اشتغال (نفر)
استخراج ذغال سنگ و لینیت	۱	۷۰۷۱۶	۵۱۰
استخراج کانه‌های فلزی	۶	۷۸۷۰۵۳۸	۵۷۸۲
محصولات غذایی و آشامیدنی‌ها	۳۱۸	۱۷۱۵۰۳۹	۹۱۹۵
ساخت منسوجات	۳۳	۳۳۳۷۰۳	۲۱۵۴
پوشاک و عمل آوردن پوست خز	۱۵	۳۷۶۵	۲۲۰
دباغی، چرم، کیف، چمدان، کفش	۴	۹۷۱	۲۵
چوب و محصولات چوبی به جز میل	۲۰	۴۶۶۹۰	۲۷۷
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۲۴	۶۴۲۵۵	۶۰۴
انتشار و چاپ کتاب	۲	۸۹۳۲	۴۹
کک و فرآورده‌های حاصل از نفت	۱۱	۴۲۷۹۱	۵۱۵
ساخت مواد و محصولات شیمیایی	۵۲	۱۷۴۲۳۴	۱۵۷۴
محصولات از لاستیک و پلاستیک	۶۸	۱۸۷۱۲۱۱	۴۴۰۵
سایر محصولات کانی غیر فلزی	۲۳۹	۱۱۹۸۳۹۸	۶۹۹۷
ساخت فلزات اساسی	۲۲	۳۴۸۲۳۰۴	۲۵۳۷
محصولات فلزی فابریکی	۴۰	۴۱۲۳۱۵	۱۰۱۶
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات	۷۷	۳۲۹۷۳۷	۱۸۱۱
ماشین‌آلات دفتری و حسابداری	۱	۱۱۳۴	۳۸
ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی	۲۴	۲۴۰۵۴۹	۱۸۷۲
رادیو، تلویزیون و وسایل ارتباطی	۴	۲۲۳۹۳	۲۰۳
ابزار پزشکی - اپتیکی دقیق، ساعت	۴	۵۸۲۴۴	۷۵
وسایل نقلیه موتوری	۱۲	۲۷۴۷۲۴۳	۸۶۲۴
سایر تجهیزات حمل و نقل	۶	۱۳۲۴۱۰	۲۲۵
مبلمان، سایر مصنوعات	۶	۲۰۵۱	۱۱۵
بازیافت	۴	۲۶۳۶۸	۹۳
جمع	۹۹۳	۲۰۸۵۵۹۹۱	۴۸۹۱۶

مأخذ: سازمان صنایع و معادن استان کرمان

نمودار ۱. تعداد واحدهای صنعتی تا سال ۱۳۸۵ در استان کرمان

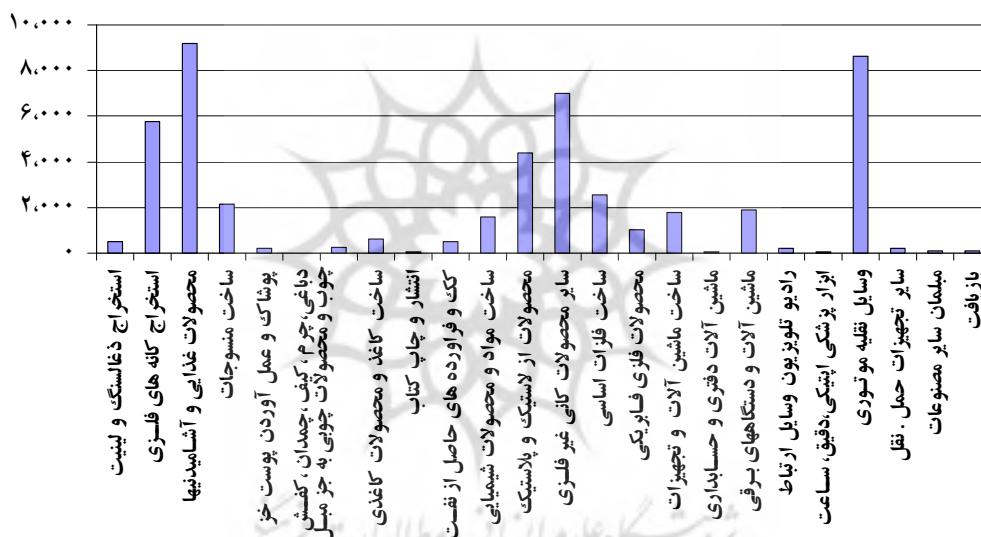
نمودار ۲. سرمایه واحدهای صنعتی تا سال ۱۳۸۵

در رابطه با سرمایه واحدهای تولیدی، ساخت فلزات اساسی در رتبه دوم و پس از آن گروه وسایل نقلیه موتوری در رتبه سوم قرار گرفته است که با ۱۲ کارخانه فعال، اشتغال ۶۹۹۷ نفر را ایجاد کرده است. از واحدهای تولیدی بزرگ استان در این گروه صنعت، می‌توان به شرکت صنایع خودروسازی بم و شرکت خودرو سازان راین اشاره کرد.

همچنین ارقام سطر سوم جدول (۱) و نمودار (۳) به ما نشان می‌دهد که گروه محصولات غذایی و آشامیدنیها بین گروههای مختلف صنعت بیشترین اشتغال را ایجاد کرده است. بعد از آن وسایل نقلیه موتوری در رتبه دوم و سایر محصولات کانی غیر فلزی در رتبه سوم قرار دارد.

نمودار ۳. اشتغال واحدهای تولیدی تا سال ۱۳۸۵ در استان کرمان

ارقام جدول (۲) وضع واحدهای بیش از ۵۰ نفر کارکن را نشان می‌دهد که از ۹۹۳ واحد موجود در گروههای مختلف صنعت در استان کرمان، ۱۵۳ واحد با پرسنل بیش از ۵۰ نفر مشغول فعالیت هستند. از حدود ۴۹۰۰۰ نفر اشتغال ایجاد شده در استان حدود ۳۸۰۰۰ نفر در این واحدها اشتغال دارند و از حدود ۲۱۰۰۰ میلیارد ریال سرمایه به کار رفته در کل واحدهای صنعتی استان، ۱۹۰۰۰ میلیارد ریال در واحدهای بالای ۵۰ نفر پرسنل به کار رفته است. همچنین بیشترین تعداد واحدهای بالای ۵۰ نفر پرسنل مربوط به گروه محصولات غذایی و آشامیدنیها است. همچنین در گروه دباغی، چرم، کیف، چمدان، کفش، گروه انتشار و چاپ کتاب، گروه ماشین آلات دفتری و حسابداری، گروه ابزار پزشکی- اپتیکی دقیق، ساعت و گروه بازیافت واحدی با کارمند بیش از ۵۰ نفر موجود نیست.

جدول ۲. واحدهای فعال بالای ۵۰ نفر پرسنل در استان کرمان به تفکیک گروه صنعت

گروه صنعت	تعداد (فقره)	سرمایه (میلیون ریال)	اشتغال (نفر)
استخراج ذغال سنگ و لینیت	۱	۷۰۷۱۶	۵۱۰
استخراج کانه‌های فلزی	۵	۷۸۴۱۸۷۵	۵۶۷۲
محصولات غذایی و آشامیدنیها	۴۸	۱۲۲۶۹۸۵	۶۱۸۵
ساخت منسوجات	۱۳	۲۴۹۹۵۰	۱۸۴۳
پوشاک و عمل آوردن پوست خز	۳	۱۳۲۸۳	۲۴۹
دباغی، چرم، کیف، چمدان، کفش	۰	۰	۰
چوب و محصولات چوبی به جز میل	۱	۸۶۷	۱۰۲
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۲	۹۶۱۴	۳۰۷
انتشار و چاپ کتاب	۰	۰	۰
کک و فراورده‌های حاصل از نفت	۳	۱۲۹۹۰	۳۲۴
ساخت مواد و محصولات شیمیایی	۸	۷۲۵۵۲	۷۵۶
محصولات از لاستیک و پلاستیک	۹	۱۷۱۶۸۳۹	۳۶۷۵
سایر محصولات کانی غیر فلزی	۲۰	۷۰۷۹۴۳	۴۲۱۷
ساخت فلزات اساسی	۷	۳۴۳۱۸۷۳	۲۲۸۶
محصولات فلزی فابریکی	۵	۳۲۸۲۲۳	۵۳۳
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات	۸	۲۱۲۲۹۴	۹۰۴
ماشین‌آلات دفتر و حسابداری	۰	۰	۰
ماشین‌آلات و دستگاههای برقی	۹	۲۴۷۳۹۷	۱۶۲۹
رادیو تلویزیون وسایل ارتباط	۲	۱۱۹۷۹	۱۶۳
ابزار پزشکی - اپتیکی دقیق، ساعت	۰	۰	۰
وسایل نقلیه موتوری	۷	۲۷۳۷۳۹۵	۸۴۹۱
سایر تجهیزات حمل و نقل	۱	۱۱۰۴۰۳	۱۰۰
مبلمان سایر مصنوعات	۱	۱۵۱	۶۶
بازیافت	۰	۰	۰
جمع	۱۵۳	۱۸۹۹۱۳۷۴	۳۸۰۱۲

مأخذ: سازمان صنایع و معادن استان کرمان

جدول ۳. گزارش وضع موجود واحدهای صنعتی تا سال ۱۳۸۵ به تفکیک شهرستان

ردیف	نام شهرستان	تعداد (فقره)	سرمایه (میلیون ریال)	متوسط سرمایه	اشتغال (نفر)	متوسط اشتغال
۱	کرمان	۴۴۶	۴۹۳۳۵۰۸	۱۱۰۶۲	۱۹۱۰۹	۴۳
۲	بم	۱۱۱	۲۸۲۹۷۹۸	۲۵۴۹۴	۱۰۰۸۷	۹۱
۳	جیرفت	۴۹	۹۶۶۵۹	۱۹۷۳	۶۶۲	۱۴
۴	رفسنجان	۱۷۵	۷۱۹۷۶۷۸	۴۱۱۳۰	۱۰۹۰۲	۶۲
۵	زرنند	۲۸	۲۱۸۹۶۶	۷۸۲۰	۱۱۵۲	۴۱
۶	شهربابک	۱۹	۳۳۸۰۱۳۵	۱۷۷۹۰۲	۷۵۶	۴۰
۷	بافت	۸	۱۷۱۱۵	۲۱۳۹	۲۷۴	۳۴
۸	کهنوج	۱۰	۱۳۸۹۸۳	۱۳۸۹۸	۳۸۴	۳۸
۹	مشیز	۱۵	۱۲۹۴۷۴	۸۶۳۲	۴۱۰	۲۷
۱۰	سیرجان	۱۲۵	۱۹۰۸۷۱۱	۱۵۲۷۰	۵۱۲۴	۴۱
۱۱	راور	۴	۲۳۵۷	۵۸۹	۲۷	۷
۱۲	عنبرآباد	۲	۱۸۰۸	۹۰۴	۲۲	۱۱
۱۳	رودبار	۱	۸۰۰	۸۰۰	۷	۷
	جمع	۹۹۳	۲۰۸۵۵۹۹۲	۲۱۰۰۳	۴۸۹۱۶	۴۹

مأخذ: سازمان صنایع و معادن استان کرمان

با توجه به جدول (۳)، ۹۹۳ واحد تولیدی در حال بهره‌برداری تا پایان سال ۱۳۸۵ در ۱۳ شهرستان استان کرمان موجود بوده است. بیشترین تعداد در شهرستان کرمان قرار دارد که با تعداد ۴۴۶ واحد تولیدی و سرمایه ۴۹۳۳۵۰۸ میلیون ریال، اشتغال ۱۹۱۰۹ نفر را در این شهرستان ایجاد کرده است. بعد از شهرستان کرمان، شهرستان رفسنجان قرار دارد که در آن ۱۷۵ کارخانه با ۷۱۹۷۶۷۸ میلیون سرمایه، اشتغال ۱۰۹۰۲ نفری را ایجاد کرده است. شهرستان بعدی سیرجان است که ۱۲۵ واحد تولیدی با ۱۹۰۸۷۱۱ میلیون ریال سرمایه دارد و موجب اشتغال ۵۱۲۴ نفر شده است. شهرستان بم با ۱۱۱ واحد تولیدی و سرمایه ۲۸۲۹۷۹۸ میلیون ریالی و با اشتغال ۱۰۰۸۷ نفر در رتبه چهارم قرار دارد و شهرستان جیرفت در رتبه پنجم و در آخر نیز شهرستان رودبار با یک واحد تولیدی و ۸۰۰ میلیون ریال سرمایه باعث اشتغال هفت نفر شده است.

با تقسیم سرمایه به کار رفته بر تعداد واحدهای صنعتی موجود در هر شهرستان، متوسط سرمایه‌گذاری هر واحد و با تقسیم اشتغال ایجاد شده بر تعداد واحدهای صنعتی، متوسط اشتغال ایجاد شده توسط واحدهای هر شهرستان به دست می‌آید. متوسط سرمایه‌گذاری در شهرستان شهربابک از سایر شهرستانهای استان بیشتر است. یعنی می‌توان گفت واحدهای صنعتی شهرستان شهربابک نسبت به سایر شهرستانها سرمایه برتر است یا با توجه به میزان اشتغالی که ایجاد کرده‌اند

۳۷ ... بررسی صنعت استان کرمان با نگاهی به دوره ۵ ساله ...

واحدهای صنعتی بزرگی هستند مانند کارخانه ذوب مس خاتون آباد که با اشتغال ۳۲۳ نفر و سرمایه ۱۹۵۹۱۲۳ میلیون ریال مس تولید می‌کنند. مس آند و مجتمع مس میدوک با اشتغال ۱۸۶ نفر و سرمایه ۱۳۷۶۶۲۴ میلیون ریال تولیدکننده کنتانتره مس است. این دو واحد صنعتی با وجود معادن غنی مس نقش بسزایی در شکوفایی اقتصاد استان دارند زیرا باعث افزایش اشتغال و خلق ارزش افزوده در داخل استان می‌شوند.

در شهرستان رفسنجان نیز وجود واحد بزرگ مجتمع مس سرچشمه که با سرمایه ۵۵۲۱۱۳۴ میلیون ریالی اشتغال ۴۸۳۵ نفر را ایجاد کرده است و همچنین واحدهای صنعتی بزرگ دیگر از جمله شرکت کارخانه‌های کاشی و سرامیک کویر، شرکت تعاونی مجتمع صنعتی رفسنجان، شرکت کاشی و سرامیک برلیان و نظایر آنها باعث شده که این شهرستان از نظر متوسط اشتغال و متوسط سرمایه‌گذاری در رتبه دوم قرار گیرد.

متوسط اشتغال ایجاد شده در شهرستان بم از سایر شهرستانهای استان بیشتر است و از نظر متوسط سرمایه‌گذاری نیز در رتبه سوم قرار دارد. وجود کارخانه کرمان موتور با سرمایه ۹۹۱۸۰ میلیون ریال و اشتغال ۲۶۵۰ نفر و شرکت خودرو سازان راین با سرمایه ۷۰۰۰ میلیارد ریالی و اشتغال ۶۶۷ نفری و شرکت صنایع خودروسازی مدیران با سرمایه ۸۲۸۳۳۴ میلیون ریالی و اشتغال ۴۰۰۰ نفری این رتبه را برای شهرستان بم ایجاد کرده است.

با محاسباتی دیگر به نتایجی جالب توجه می‌رسیم. با تقسیم جمع کل سرمایه به اشتغال موجود به عدد ۴۲۶/۴ خواهیم رسید. به این معنی که برای اشتغال یک نفر در گروههای صنعتی استان سرمایه‌ای معادل ۴۲۶/۴ میلیون ریال به کار رفته است. با تقسیم تعداد واحدهای صنعتی به کل اشتغال ایجاد شده به عدد ۴۹/۳ می‌رسیم که نشان دهنده متوسط اشتغال ایجاد شده توسط هر واحد صنعتی است.

۳. بررسی صنعت استان طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۱

در این قسمت از جنبه دیگری صنعت استان را مورد مطالعه قرار می‌دهیم. به عبارت دیگر یک دوره زمانی مشخص ۵ ساله از سال ۱۳۸۱ لغایت ۱۳۸۵ را در نظر گرفته و بررسی خود را در این دوره متمرکز می‌نماییم.

ابتدا روند صدور پروانه‌های بهره‌برداری که ملاک ما برای فعال شناختن واحدها است به تفکیک گروه صنعت را مورد بررسی قرار می‌دهیم. با این کار خواهیم دانست چه گروه صنعتی به تازگی در استان شکل گرفته است و کدام یک از گروههای صنعت سابقه دیرینه‌تری نسبت به بقیه گروهها دارند. همچنین در مجموع چند درصد از صنایع استان در این دوره جواز بهره‌برداری دریافت کرده‌اند. البته امکان دارد یک واحد صنعتی در سالهای پیش از دوره مورد نظر ما به

بهره‌برداری رسیده اما پروانه دیگری برای راه‌اندازی یک فاز جدید دریافت کرده باشد که در نتیجه یک پروانه بهره‌برداری برای دوره مورد نظر ثبت شده است.

جدول ۴. تعداد واحدهای صنعتی در گروه‌های مختلف از سال ۱۳۸۱-۱۳۸۵ استان کرمان

گروه صنعت	سال ۱۳۸۱	درصد به وضع موجود	سال ۱۳۸۲	درصد به وضع موجود	سال ۱۳۸۳	درصد به وضع موجود	سال ۱۳۸۴	درصد به وضع موجود	سال ۱۳۸۵	درصد به وضع موجود	جمع ۵ سال	وضعیت موجود تا سال ۱۳۸۵	درصد به وضع موجود
استخراج ذغال سنگ و لینیت	۰	۰	۱	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۰۰	
استخراج کانه‌های فلزی	۰	۰	۱	۱۷	۴	۶۷	۰	۰	۱	۰	۶	۱۰۰	
محصولات غذایی و آشامیدنیها	۳۶	۱۱	۳۸	۱۲	۴۹	۱۵	۳۰	۹	۳۴	۱۱	۱۸۷	۳۱۸	۵۹
ساخت منسوجات	۱	۳	۲	۶	۳	۹	۴	۱۲	۵	۱۵	۱۵	۳۳	۴۵
پوشاک و عمل آوردن پوست خز	۰	۰	۱	۷	۰	۰	۱	۷	۰	۰	۲	۱۵	۱۳
دباغی، چرم، کیف، چمدان کفش	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۵۰	۰	۰	۲	۴	۵۰
چوب و محصولات چوبی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
به جز مبلمان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۱	۴	۱	۴	۱	۲	۲	۸	۵	۲۱	۹	۲۴	۳۷
انتشار و چاپ و تکثیر کک و	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۵۰	۱	۲	۵۰
فرآورده‌های حاصل از نفت	۲	۱۸	۲	۱۸	۲	۱۸	۱	۹	۰	۰	۷	۱۱	۶۴
ساخت مواد و محصولات شیمیایی	۴	۸	۲	۴	۴	۸	۷	۱۳	۱۴	۲۷	۳۱	۵۲	۶۰
محصولات از شیمیایی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
لاستیک و پلاستیک	۰	۰	۲	۳	۱۱	۱۶	۲۲	۳۲	۱۳	۱۹	۴۸	۶۸	۷۰

ادامه جدول ۴

گروه صنعت	سال ۱۳۸۱	درصد به وضع موجود	سال ۱۳۸۲	درصد به وضع موجود	سال ۱۳۸۳	درصد به وضع موجود	سال ۱۳۸۴	درصد به وضع موجود	سال ۱۳۸۵	درصد به وضع موجود	جمع ۵ سال	وضعیت موجود تا سال ۱۳۸۵	درصد به وضع موجود
سایر محصولات کانی غیر فلزی	۱۰	۴	۱۷	۷	۱۶	۷	۳۷	۱۵	۲۵	۱۰	۱۰۵	۲۳۹	۴۴
ساخت فلزات اساسی	۲	۹	۱	۵	۵	۲۳	۳	۱۴	۱	۵	۱۲	۲۲	۵۴
محصولات فلزی فابریکی ساخت	۱	۳	۳	۸	۶	۱۵	۲	۵	۴	۱۰	۱۶	۴۰	۴۰
ماشین آلات و تجهیزات	۴	۵	۳	۴	۵	۶	۸	۱۰	۱۱	۱۴	۳۱	۷۷	۴۰
ماشین آلات دفتری و حسابداری	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
ماشین آلات و دستگاههای برقی	۱	۴	۱	۴	۴	۱۷	۴	۱۷	۲	۸	۱۲	۲۴	۵۰
رادیو تلویزیون وسایل ارتباط	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴	۰
ابزار پزشکی، اپتیک ی، دقیق ساعت	۰	۰	۱	۲۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۴	۲۵
وسایل نقلیه موتوری	۰	۰	۰	۰	۴	۳۳	۳	۲۵	۲	۱۷	۹	۱۲	۷۵
سایر تجهیزات حمل و نقل	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۳۳	۳۳	۲	۳۳	۴	۶	۶۶
مبلمان و سایر مصنوعات	۰	۰	۱	۱۷	۱	۱۷	۱	۱۷	۱	۱۷	۳	۶	۵۰
بازیافت	۱	۲۵	۰	۰	۱	۲۵	۰	۰	۰	۲	۴	۴	۱۰۰
جمع	۶۳	۶	۷۸	۸	۱۱۷	۱۲	۱۳۱	۱۳	۱۲۷	۱۳	۵۱۶	۹۹۳	۵۲

ماخذ: محاسبات تحقیق

در جدول (۴) اطلاعات واحدهای به بهره‌برداری رسیده طی پنج سال مورد بررسی به تفکیک گروه‌های صنعت آورده شده است. هدف از بررسی ارقام این جدول این است که بدانیم کدام گروه صنعت در این دوره شکل گرفته است. البته نتیجه کلی این است که بیش از نیمی از واحدهای صنعتی استان در پنج سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۵ به بهره‌برداری رسیده‌اند. در گروه صنعتی استخراج ذغال

سنگ و لینیت تنها یک واحد موجود است که بهره‌برداری آن مربوط به همین دوره است. در گروه صنعتی بازیافت که چهار واحد فعال موجود است آنها نیز در همین پنج سال به بهره‌برداری رسیده‌اند. این امر نشان‌دهنده این موضوع است که اهمیت صنعت بازیافت به تازگی نمایان شده است. همچنین در گروه استخراج کانی‌های فلزی شش واحد فعال وجود دارد که آنها نیز همگی در همین دوره به بهره‌برداری رسیده‌اند.

در این جدول روند تعداد واحدهای تولیدی صعودی است یعنی نسبت به سال قبل دارای رشد مثبت است ولی فقط سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۸۴ دارای رشد منفی است و دلیل آن صدور پروانه‌های بزرگ سرمایه بر در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۵ است.

۴. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در این مقاله می‌توان در زمینه ارتقاء فعالیت‌های صنعتی استان کرمان، پیشنهادهای زیر را ارائه کرد:

الف- با توجه به احراز رتبه اول توسط استان کرمان در زمینه معدن در کشور و با توجه به اینکه بخش معدن می‌تواند یکی از تأمین‌کننده‌های مهم مواد اولیه کارخانه‌ها باشد، تأسیس کارخانه‌های مرتبط بسیار ضروری و باصرفه است زیرا تولیدات به دلیل کم‌بودن فاصله و کم شدن هزینه حمل و نقل، ارزش افزوده بالایی خواهند داشت. از سویی صدور مواد معدنی خام هیچگاه برای منطقه صرفه و بازده اقتصادی مناسبی نداشته است. در نتیجه مسئولان باید توجه و اهتمام بیشتری به ایجاد کارخانه‌های بزرگ جهت بهره‌برداری صحیح و علمی از ذخایر معدنی از طریق تأمین امکانات و شرایط مناسب برای جلب مشارکت معدن‌کاران و بخش خصوصی داشته باشند.

ب- وجود مناطق حاصل‌خیز جیرفت و کهنوج با توانمندیهای بسیار در زمینه کاشت صیفی‌جات و تولید بالای مرکبات در این شهرستانها، مناسب بودن آب و نوع خاک برای کاشت پسته در سطح بسیار وسیعی در شهرستانهای رفسنجان و زرند و وجود نخلستانهای تولیدکننده نوع مرغوب رطب در شهرستان بم، زمینه را برای ایجاد صنایع وابسته به محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی فراهم کرده است. البته فراوانی تعداد کارخانه‌های صنایع غذایی در استان به همین دلیل است ولی بر اساس آمار ارائه شده توسط سازمان صنایع و معدن استان متوسط اشتغال ایجاد شده و متوسط سرمایه به کار رفته توسط واحدهای مربوط به گروه صنایع غذایی و آشامیدنیها نسبت به بقیه گروههای صنعت پایین‌تر است که نشان دهنده وجود کارخانه‌های کوچک در این گروه صنعتی است.

ج- استان کرمان گذشته از امکانات معدنی و کشاورزی، به دلیل قرار گرفتن در مسیر راههای ترانزیتی، نزدیکی به بنادر جنوبی و آبهای آزاد، آب و هوای نسبتاً معتدل، وجود شهرکهای صنعتی متعدد برای تأمین امکانات و نیازهای صنایع، برخورداری از ریلهای راه آهن برای حمل آسان‌تر

بررسی صنعت استان کرمان با نگاهی به دوره ۵ ساله ... ۴۱

مواد اولیه و تولیدات کارخانه‌ها، زمینه‌های لازم برای صنعتی شدن و پیشرفت سریع صنعتی را دارد. این کار با برنامه‌ریزی همه جانبه و مدیریت کارآمد به سهولت دست یافتنی است.

منابع

گزارش عملکرد سازمان صنایع و معادن استان کرمان (۱۳۸۶)، معاونت برنامه‌ریزی سازمان صنایع و معادن استان کرمان.

واحد آمار سازمان صنایع و معادن استان کرمان، ۱۳۸۵-۱۳۸۱.

